

متن پرسش

با سلام خدمت استاد محترم: در مورد امرار معاش طلاب به نتایجی رسیده ایم که قصد داریم با ارائه آن خدمت شما به درستی یا نادرستی اندیشه خود پی ببریم. تفکری که کوشش بر رواج آن در میان طلاب است آن است که وظیفه شما تنها درس خواندن است و روزی شما به شما می‌رسد. مطمئن باشید. یک طلبه متاهل که هنوز مشغول درس است و نماز و منبری ندارد مجموعاً ۳۰۰ هزار تومان شهریه و ۵۰ هزار تومان کمک اجاره مسکن دریافت می‌کند. اگر نماز مدارس هم برود و غیبت نداشته باشد ۲۵۰ هزار تومان هم بایت آن دریافت می‌کند که مجموعاً می‌شود ۶۰۰ هزار تومان. البته برای بسیاری درآمد شهریه همان ۳۵۰ هزار تومان است. از سوی دیگر پرداخت شهریه به طور ناعادلانه و ناجوان مردانه ای ابزار تهدید و فشار برای طلاب است و به بهانه های مختلف ممکن است شهریه طلبه ای را قطع یا کم کنند یا پرداخت آن را منوط به انجام کاری نمایند یا به تاخیر بیندازند. ضمن آنکه توزیع شهریه هم به ابتدایی ترین روش ممکن صورت می‌گیرد. جدای از این مسائل صحبت ما بر سر درستی یا نادرستی اعتقادی است که رواج یافته. اعتقاد به اینکه به هر قیمت ممکن باید یک طلبه بتواند با همین شهریه ای که اجاره یک ماه یک خانه کوچک هم نمی‌شود چه برسد به مخارج زندگی متاهلی سر کند. عقیده ما بر بطلان این عقیده و تاکید ما بر ضرورت تلاش طلاب برای درآمدزایی در کنار تحصیل آن هم به غیر از راه دین است. گمان می‌کنم بتوانم دلایل را این طور خدمتان طرح کنم:

۱. می‌پذیریم و یقین داریم که از دنیا هرچه کمتر داشته باشیم سربلندتریم. ۲. یقین داریم که وظیفه ما کار کردن است نه دنبال پول بودن. ۳. یقین داریم که روزی اهل علم تامین و تضمین شده و از راه های نامشخص و تضمین شده ای به ایشان می‌رسد. ۴. یقین داریم که خداوند رزق را ضمانت کرده است. در مقابل هم یقین داریم که: ۱. خداوند رزق را از طریق اسباب می‌رساند. ۲. خداوند اسباب را به ما نشان می‌دهد و با رسیدن به آن به رزق خود می‌رسیم. ۳. خداوند به هیچ وجه نفرموده است که روزی طلاب را از طریق این شهریه ی محدود به دست فلان آقا و فلان آقا به شما می‌رسانم بلکه از هر راه که اراده کند و بخواهد می‌رساند. ۴. توکل بدون تلاش مزحک و بی اساس است. ۵. کار کردن و به فکر تامین معاش اهل و عیال و خانواده بودن نه تنها با وظیفه طلبگی منافات ندارد بلکه در راستای آن و جهاد فی سبیل الله است. بنابراین ضمن پذیرش دسته عقاید اول بر اساس دسته دوم می‌گوییم طلبه باید در کنار تحصیل به فکر درآمدی مستقل از شهریه و نماز و منبر و تدریس باشد. ضمن آنکه گمان می‌کنیم اگر طلاب استقلال مالی داشته باشند می‌توانند آزادانه مسیر رشد علمی و معنوی خویش را بیابند و آزادانه به آن بپردازند. اگر شهریه را امام زمان (عج) می‌رساند از معصوم

داریم که فرمودند هر جا که باشید بر سر سفره ما هستید. با سپاس فراوان.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: هیچ کدام از فرمایش‌های جنابعالی چه در قسمت اول و چه در قسمت دوم بی حساب نیست. مثل آن زمان که طلاب علوم دینی در کنار درس و بحث، کشاورزی هم می‌کردند. به طوری که نه لطمه‌ای به درس‌شان می‌خورد و نه دست‌شان خالی بود. آن چه مهم است داشتن کاری است که هویت طلبگی و عمق بخشیدن به تفکر دینی از بین نرود. و بودن همین اندازه شهریه خودش، لطف بزرگی است تا طالب علم به اقلّ مایحتاج ممکنه در امورات خود دسترسی داشته باشد. همیشه طلب علوم دینی با تنگناهایی روبه‌رو بوده است و نباید چندان از این امر گله‌مند بود. موفق باشید